

HFD 2019 ref. 69

Vid prövningen av rätt till sjukersättning ska inte bortses från rehabiliteringsåtgärder av det skälet att de bedöms kunna förbättra arbetsförmågan först efter det att den försäkrade har fyllt 65 år.

33 kap. 5 § första stycket, 6 och 16 §§ socialförsäkringsbalken

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 9 december 2019 följande dom (mål nr 3357-19).

Bakgrund

1. En person som inte kan arbeta har under vissa förutsättningar rätt till sjukersättning. Det krävs då att man har en sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan som stadigvarande sätter ned arbetsförmågan med minst en fjärdedel. Dessutom ska ytterligare medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering bedömas inte kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga. Sjukersättning kan som längst lämnas till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år.

2. L.S. ansökte hos Försäkringskassan om tre fjärdedels sjukersättning från och med mars 2017 med hänvisning till att han led av kronisk grav njursvikt som innebar besvär med fysisk och psykisk trötthet. Vid tidpunkten för ansökan var L.S. 62 år.

3. Försäkringskassan avslog ansökan och angav bl.a. följande. Av det medicinska underlaget framgår att L.S. har betydande svårigheter att arbeta heltid på grund av ohälsa men att en njurtransplantation sannolikt kan förbättra hans arbetsförmåga. Effekten av en transplantation måste därför utvärderas innan det går att säga att den medicinska rehabiliteringen är uttömd. Arbetsförmågan kan därmed inte anses vara stadigvarande nedsatt med minst en fjärdedel i förhållande till förvärvsarbete på arbetsmarknaden.

4. Allmänna ombudet för socialförsäkringen överklagade beslutet till Förvaltningsrätten i Uppsala och yrkade att L.S. skulle beviljas tre fjärdedels sjukersättning samt anförde bl.a. följande. Frågan i målet är hur begreppet stadigvarande nedsatt ska tolkas i de fall då den försäkrade inom en förhållandevis kort tid kommer att uppnå 65 års ålder. Övervägande skäl talar för att bedömningen av arbetsförmågan ska avse tiden fram till 65-årsdagen. I konsekvens med detta bör också bedömningen av om rehabiliteringsmöjligheterna är uttömda göras med avseende på samma tid. Enligt den medicinska utredningen kan en njurtransplantation bli aktuell först efter att L.S. har fyllt 65 år och det är därmed inte sannolikt att hans arbetsförmåga kommer att förbättras före dess.

5. Förvaltningsrätten avslag överklagandet. Enligt förvaltningsrätten saknas det stöd för att beakta arbetsförmågan och möjligheterna till rehabilitering endast fram till att den försäkrade uppnår 65 års ålder. Eftersom det av utredningen framgick att en njurtransplantation kunde förväntas förbättra L.S:s arbetsförmåga var möjligheterna till medicinsk rehabilitering inte uttömda. Arbetsförmågan kunde därför inte anses vara stadigvarande nedsatt.

6. Kammarrätten i Stockholm instämde i förvaltningsrättens bedömning och avslag allmänna ombudets överklagande dit.

Yrkanden m.m.

7. *Allmänna ombudet för socialförsäkringen* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska förklara att L.S. har rätt till tre fjärdedels sjukersättning.

8. *L.S.* har inte yttrat sig.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

9. Frågan i målet är om det vid prövningen av rätt till sjukersättning ska bortses från rehabiliteringsåtgärder som bedöms kunna förbättra arbetsförmågan först efter det att den försäkrade har fyllt 65 år.

Rättslig reglering

10. I 33 kap. 5 § första stycket socialförsäkringsbalken anges att en försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan och som var försäkrad vid försäkringsfallet under vissa förutsättningar har rätt till sjukersättning. Enligt 6 § krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. – i huvudsak medicinsk respektive arbetslivsinriktad rehabilitering – inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga.

11. Av 33 kap. 16 § framgår att sjukersättning kan lämnas längst till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

12. Sjukersättning är en förmån som är avsedd att träda in när en person inte inom överskådlig tid kan försörja sig genom arbete och ersättning kan som längst lämnas till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år. Det kan då förefalla naturligt att prövningen av arbetsförmågan – såsom allmänna ombudet

menar – ska begränsas till den tid som sjukersättning kan lämnas och att man också ska bortse från rehabiliteringsmöjligheter som visserligen kan leda till att arbetsförmåga återfås, men där detta kan beräknas ske först efter 65-årsdagen.

13. En sådan ordning skulle emellertid innebära att en försäkrad som närmar sig pensionsåldern kommer att bedömas annorlunda än en person som är yngre. Äldre personer skulle då kunna ha rätt till sjukersättning när de drabbas av sådana sjukdomstillstånd där det finns goda möjligheter till rehabilitering, men dessa åtgärder tar viss tid eller kan påbörjas först efter viss tid. En sådan tillämpning av regelverket saknar stöd i lagtext, förarbeten och praxis.

14. Tvärtom framgår av förarbeten och praxis att prövningen av om en försäkrads arbetsförmåga är nedsatt ska göras med utgångspunkt i den försäkrades sjukdom och att annat än de medicinska faktorerna – såsom exempelvis den försäkrades ålder – inte ska beaktas (prop. 2007/08:136 s. 88 och HFD 2019 ref. 48). Inom ramen för prövningen av arbetsförmågan ligger även en bedömning av om olika rehabiliteringsåtgärder kan leda till att arbetsförmåga återfås.

15. Prövningen av om arbetsförmågan är stadigvarande nedsatt ska således göras på samma sätt oavsett den försäkrades ålder. Detta innebär att man vid prövningen inte ska bortse från rehabiliteringsåtgärder av det skälet att de bedöms kunna förbättra arbetsförmågan först efter det att den försäkrade har fyllt 65 år.

16. Det är i målet inte ifrågasatt att L.S:s arbetsförmåga vid tiden för Försäkringskassans beslut var nedsatt med tre fjärdedelar på grund av fysisk och psykisk trötthet till följd av kronisk njursvikt. Det framgår emellertid att hans arbetsförmåga bedömdes kunna förbättras vid en njurtransplantation. Då möjligheterna till medicinsk rehabilitering därmed inte var uttömda kan hans arbetsförmåga inte anses ha varit stadigvarande nedsatt med minst en fjärdedel. Överklagandet ska därför avslås.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

I avgörandet deltog justitieråden *Jermsten, Ståhl, Andersson, von Essen* och *Anderson*. Föredragande var justitiesekreteraren Simon Isaksson.

Förvaltningsrätten i Uppsala (2018-11-29, ordförande Höök):

Av 33 kap. 6 § socialförsäkringsbalken följer att för rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att rehabiliteringsinsatser inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga. I förarbetena anges att med stadigvarande nedsättning avses att nedsättningen förväntas bestå under all överskådlig framtid. Det ska röra sig om kroniska sjukdomar och irreversibla skador där ytterligare medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga eller att den arbetsförmåga som finns kan förbättras. Andra faktorer än nedsatt arbetsförmåga till följd av sjukdom ska inte kunna påverka rätten till ersättning. Den försäkrades ålder, bosättningsförhållanden, utbildning, tidigare verksamhet och liknande ska inte beaktas (se prop. 2007/08:136 s. 88 och 103).

Enligt förvaltningsrättens bedömning följer av vad som anges i förarbetena att det inte finns stöd för att endast beakta arbetsförmågan och möjligheterna till rehabilitering fram till att den försäkrade fyller 65 år för försäkrade som närmar sig pensionsåldern (se Kammarrätten i Jönköpings dom i mål.nr. 2835-16 och Kammarrätten i Göteborgs dom i mål.nr. 6558-17).

I den medicinska utredningen anges att L.S. har en långsamt försämrad njurfunktion på cirka 25 procent. Hans fysiska och psykiska trötthet är sekundär till kronisk njursvikt och begränsar tungt arbete samt heltidsarbete. Arbetsförmågan förväntas försämrans i takt med fortsatt försämring av njursvikten. Hans arbetsförmåga kan förbättras vid lyckad ny njurtransplantation.

Av en journalanteckning den 21 april 2017 framgår att för att L.S. ska bli aktuell för en ny transplantation krävs en utredning som förväntas ta cirka 6 månader. Om han accepteras för en ny transplantation så sätts han på en väntelista där väntetiden kan variera från kort tid till flera år.

Förvaltningsrätten konstaterar att även om beskrivningen av hur hans arbetsförmåga är nedsatt är relativt detaljfattig så gör den medicinska utredningen det sannolikt att hans arbetsförmåga är nedsatt i förvärvsarbete. Av utredningen framgår att en njurtransplantation kan förväntas förbättra hans arbetsförmåga. Möjligheterna till medicinsk rehabilitering är därmed inte uttömda och hans arbetsförmåga kan därmed inte anses vara stadigvarande nedsatt. Överklagandet ska därför avslås.

– Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Stockholm (2019-05-06, Abrahamsson, Ringvall och Andersson):

Kammarrätten instämmer i den bedömning som förvaltningsrätten har gjort. Överklagandet ska därför avslås. – Kammarrätten avslår överklagandet.